

ХАРКІВСЬКА ШКОЛА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА. СТАНОВЛЕННЯ ТА ТРАДИЦІЇ

Статтю присвячено висвітленню періодів становлення і розвитку Харківської школи міжнародного права та її головних представників. Підкреслено, що поява цієї школи пов'язана з датою заснування Харківського університету. На основі аналізу широкого кола джерел та літератури, проаналізовано діяльність та науковий доробок учених, що працювали на кафедрі з періоду заснування школи (XIX – поч. XX ст.) аж до її ліквідації у 1920 році у зв'язку з виданням Інструкції про тимчасову організацію вищої школи в Україні.

Ключові слова: Харківський університет, міжнародне право, школа, кафедра, професор, дисертація, магістр, праця.

Постановка проблеми. Юридична освіта явище багатогранне. В залежності від того, до якого профілю юридичної діяльності готуються майбутні фахівці складається відповідна програма їх навчання, де поряд з фундаментальними знаннями передбачено надання студентам спеціальних знань з урахуванням специфіки тієї сфери, де їм доведеться працювати. Система юридичної освіти складається з ряду компонентів, серед яких найважливішим є засвоєння майбутніми фахівцями загальнонаукових, фундаментальних спеціалізованих правових знань, формування правової та політичної культури, юридичного мислення, сучасного праворозуміння. Без знань про попередні досягнення, наукові здобутки та висновки науковців-міжнародників стало б неможливим опанування сучасними реаліями науки міжнародного права. Дбайливе ставлення до спадщини попередніх поколінь юристів-науковців є одним із показників загального рівня правової культури. Розуміння витоків теоретичних і практичних знань відноситься к фундаментальному показнику професіоналізму фахівця. Забуття імен дослідників та їх ідей по ідеологічному принципу, з яким ми стикалися в радянські часи, завдало великої шкоди вітчизняній науці. Поступово йде процес відновлення історичної справедливості і в науковий оборот повертаються праці минулих століть. Це стосується також історії вітчизняної науки міжнародного права.

Мета даної роботи — проаналізувати історію становлення та розвитку Харківської школи міжнародного права, дослідити діяльність її представників та опрацювати їх наукову спадщину, узагальнити та

систематизувати отримані знання про науку міжнародного права як одну з найбільш значущих галузей юридичної науки, що викладалася в українських університетах протягом XIX- початку XX ст.

Об'єктом даного дослідження є праці науковців, які розглядають питання історії становлення та розвитку української школи міжнародного права.

Предметом дослідження є наукова діяльність представників Харківської школи міжнародного права.

Аналіз останніх досліджень. Вагомий внесок у дослідження діяльності юридичного факультету Харківського університету зробили професори В. А. Ястржембський, М. П. Чубинський та Д. І. Багалій. Починаючи з середини 20 століття проблему становлення та розвитку шкіл українського міжнародного права вивчали науковці Н. Ульянова, Ю. Баскін. Пізніше дослідженням цієї ж проблеми займалися Д. Фельдман, В. Семенов, К. Савчук. О. В. Буткевич, яка є автором монографій «У витоків міжнародного права», М. В. Буроменський та О. В. Тарасов безпосередньо вивчали формування й діяльність шкіл міжнародного права як в цілому в Україні, і зокрема в Харкові. Основні українські школи міжнародного права також висвітлювали А. І. Дмитрієв та У. Е. Батлер у своїй монографії «Історія міжнародного права».

Виклад основного матеріалу. Вивчення та викладання права в Харкові почалося з часів заснування Харківського університету у 1804 році, офіційно відкритого 17 січня 1805 року. Спочатку в університеті окремого юридичного факультету не було, існувало тільки відділення морально-політичних наук,

яке згодом було перетворено на факультет. Спираючись на працю М. П. Чубинського та Д. І. Багалія «Юридический факультет Харьковского университета за первые сто лет его существования» історію розвитку факультету можна поділити на чотири періоди згідно з кількістю університетських статутів: перший період — 1804-1835 рік; другий — 1835-1863 рік; третій — 1863-1884 рік та четвертий період з 1884 року до моменту закриття юридичного факультету, тобто до 1920 року [1, с. 4]. Відродження факультету в університеті як самостійної одиниці відбулося тільки в 2004 році.

В університеті з часів його створення існували такі викладацькі посади: ад'юнкт («помічник професора»), екстраординарний професор (позаштатний професор, що не завідував кафедрою та не був членом вченої ради факультету), ординарний професор, приват-доцент (викладач, що не був кандидатом наук, але мав великий стаж роботи та особисті досягнення чи той, що є кандидатом наук, але з певних причин не зміг отримати звання «доцента»), доцент і магістр. На початку діяльності університета не було окремої кафедри міжнародного права, тому цей предмет викладався на кафедрі прав природного, політичного та народного [2, с. 10]. Слід додати, що про учбовий процес в перші роки відомо дуже мало, так як практично не зберілось письмових джерел.

Міжнародне право на той час називали «народним». Першими викладачами стали відомі на той час фахівці-іноземці: Б.О. Рейт, Й.М. Ланг, Л.К. Якоб та інші. Б.О. Рейт — історик німецького походження, спочатку викладав історію європейських держав та статистику, а згодом став професором на кафедрі прав природного, політичного та народного. Л.К. Якоб — німецький філософ, економіст та філолог, був обраний на посаду професора кафедри міжнародної дипломатії та політичної економії [2, с. 8].

У перший період з 1804-1835 рік деканами, що обиралися з ординарних професорів, були Й. Шад, І.Ф. Тимковський, Ф. Швейкарт, Б.О. Рейт, К.П. Павлович, О.О. Могилевський, Г.М. Данилович, Т.Ф. Степанов. Першим деканом та найбільш помітною постаттю серед усіх викладачів був німецький філософ Й. Шад, який зробив великий внесок у розвиток науки та освіти працюючи в Харківському імператорському університеті. Його діяльність досліджується в ґрунтовній праці академіка В. Е. Грабаря «Матеріали до історії літератури міжнародного права в Росії» [3, с. 244-246]. Проф. Й. Шад сформулював окрему главу свого курсу природного права «Institutiones juris naturae», що мала назву «Jus gentium» (у перекладі «Право народів»), де вперше були сформульовані основні засади міжнародного права [4, с. 403-408].

Наприкінці 1816 року Йоганн Шад був звільнений та висланий закордон через звинувачення в раціоналізмі та зневажливому відношенні до християнської релігії [5].

З 1835 року міжнародне право почало викладатися як самостійна дисципліна. Це спричинило створення окремої кафедри, яка отримала назву «Початки загальнонародного правознавства» [2, с. 11]. Одним із професорів став видатний економіст та правник, учень Й. Шада, Тихон Федорович Степанов, який одночасно був проректором, деканом юридичного факультету і професором кафедри «Початки загальнонародного правознавства». Степанов залишив велику спадщину, а його книга, «Загальнонародне право в сукупності з дипломатією» стала першим в Росії курсом з міжнародного права. У зв'язку з дискусійним змістом вона була дозволена цензурою тільки в 1847 році, але все одно так і не була видана через смерть Т. Степанова. Ця праця була винайдена професором кафедри міжнародного права Харківського юридичного інституту, Семеновим Володимиром Сергійовичем. Її зміст до сьогодні цікавить правознавців-міжнародників [2, с. 11].

Другий період існування юридичного факультету Харківського університету ознаменувався діяльністю таких викладачів: проф. Г.С. Гордієнкова, проф. М.П. Клобуцького, проф. О.В. Куніцина, проф. О.М. Міцкевича, проф. І.В. Платонова, проф. С.В. Пахмана, проф. А.Г. Станіславського. У той же час почалася діяльність ад'юнктів О.І. Палюмбецького та Д.І. Каченовського. Крім Клобуцького, Палюмбецького та Каченовського усі вони у різні часи займали посаду декана факультету. Після виходу Т.Ф. Степанова на пенсію у 1846 році, викладачем міжнародного права на кафедрі став доктор права, професор С.М. Орнатський. Після його переходу в 1848 році на службу до Московського університету, ці обов'язки було покладено на професора кримінальних законів Г.С. Гордієнкова [1, с. 41-42], але через його раптову смерть, що сталася в 1849 році, факультет був змушений тимчасово передати викладання міжнародного права тодішньому декану О.М. Міцкевичу [6, с. 171-172].

Дмитро Іванович Каченовський, чия діяльність охопила другий і третій періоди, є першим вітчизняним юристом-міжнародником, який зробив вагомий внесок в історію існування та розвитку кафедри міжнародного права. У 1847 році він закінчив Харківський імператорський університет та залишився там для отримання звання професора. В 1848 році Каченовський став магістром цивільного права, а слідом за цим отримав ступінь магістра загальнонародного права. Протягом 1855-1859 років його вчений ступінь

виріс з екстраординарного до ординарного професора кафедри загальнонародного права. Його наукова діяльність пов'язана в першу чергу з опублікуванням та захистом магістерської дисертації «Історичний огляд положень міжнародного права про володарювання над морями» [7]. Найбільшою слави Д.І. Каченовський здобув після захисту однієї з найвагоміших його робіт, докторської «Про каперів і призове судочинство щодо нейтральної торгівлі» [8], що була визнана однією з кращих монографій, у якій були детально описані реформи, згодом затверджені в Паризькій декларації про морське міжнародне право 1856 року [9]. Перебуваючи в Англії, професор виступив з пропозицією щодо створення асоціації учених-міжнародників та кодифікації норм міжнародного права. У 1863 році світ побачив фундаментальне дослідження Каченовського, першу частину «Курсу міжнародного права», в якій була наведена переконлива аргументація щодо виокремлення міжнародного права в особливу окрему систему права [10]. У 1866 виходить і друга частина цього курсу, що висвітлювала історію розвитку міжнародного права стародавнього світу та середніх віків. Продовжити публікацію цього видання Каченовський планував у 1868 році, але не зміг через захворювання. Аналізуючи науковий спадок та викладацьку діяльність Д. І. Каченовського, можна зробити висновок, що він був блискучим спеціалістом в області міжнародного морського права і залишив після себе справжній скарб—приблизно 100 наукових праць. Задля подальшого залучення студентів до вивчення міжнародного права він пропонує створити фонд допомоги студентам, які виявили особливі знання в галузі міжнародного права.

За часів третього періоду посаду декана юридичного факультету обіймали: професори О.І. Паломбецький, А.Г. Станіславський, Д.І. Каченовський, І.П. Сокальський, А.М. Стоянов. Наступником Каченовського був учений-правник, випускник Харківського університету, Андрій Миколайович Стоянов. У 1875 році виходить друком збірка усіх його лекцій «Нариси історії і догматики міжнародного права», прочитаних в університеті протягом 1873-74 років, яка стала в ті часи найкращою роботою, присвяченою міжнародному праву [11, с. 742]. Стоянов вважає міжнародне право сукупністю загальних начал, якими визначаються відносини між самостійними державами та можуть бути вирішені певні протиріччя у законах та звичаях народів; висвітлюються основи міжнародного кримінального та міжнародного приватного права [12].

Четвертий період, що тривав з 1884 до 1920 року пов'язаний з науково-викладацькою діяльністю

В.П. Даневського, М.О. Таубе, В.А. Уляницького та В.А. Ястржембського. Деканами в цей період були професори А.М. Стоянов, М.М. Алексеєнко, Л.Н. Загурський та М.А. Остроумов.

З січня 1878 року міжнародне право починає викладати професор В.П. Даневський. Після закінчення Московського університету та отримання ступеню кандидата правових наук в 1877 році одразу ж був обраний на посаду приват-доцента Харківського університету. Даневський захищає магістерську роботу «Історичний нарис нейтралітету і критика Паризької морської декларації 4-16 квітня 1856р.» [13]. Завдяки гарній репутації, плідній праці, у тому ж році його було обрано штатним доцентом юридичного факультету та опікуном навчального округу. Для набуття міжнародного досвіду Даневський виїжджає за кордон у двадцятимісячне відрядження, де збирає потрібні матеріали для наступних своїх робіт. Результатом стає захист докторської дисертації «Системи політичної рівноваги і легітимізму та початок національності в їх взаємному зв'язку» [2, с. 12]. Даневський був відомий не тільки як автор численних публікацій, а й бездоганний лектор. У своїх працях він відстоював принцип національного суверенітету, найбільшу увагу акцентував на проблемі міжнародного захисту прав людини, досліджував загальні принципи міжнародного права, його кодифікації, співіснування міжнародного-правового спілкування та принципів суверенітету. Даневський не був прихильником позитивістської концепції міжнародного права і відстоював природно-правове розуміння виникнення міжнародного права. З приводу цього він зазначав: «Природне право являє собою, на нашу думку, бездонну діжку, звідкіля носії європейської цивілізації з купцями на чолі, черпають правила, якими вони керуються у своїх взаємовідносинах з безглуздими азіатами, ще недостатньо зрілими для християнської цивілізації та міжнародного права» [14, с. 21-25]. Праці Даневського «Нарис новітньої літератури з міжнародного права» та «Посібник для вивчення історії і системи міжнародного права» стали найкращими роботами з міжнародного права в Росії. В них розглянуті питання становлення та еволюції міжнародного права та її науки; правоздатності і дієздатності іноземців; міжнародного цивільного процесу; зобов'язального права; обґрунтовано існування у складі міжнародного приватного права не тільки матеріально-правових норм, а і колізійних. [14, с. 23]

Плідним виявився період викладання в університеті проф. М.О. фон Таубе. Одночасно він був істориком, юристом-міжнародником, математиком, дипломатом, філософом, поетом і католицьким бого-

словом. Більш того, Таубе був одним із засновників Російського товариства морського права, членом Постійної палати третейського суду в Гаазі. Будучи учнем відомого юриста Федора Мартенса, він отримав унікальну можливість перейняти увесь його досвід. Таубе мав свій специфічний історичний підхід до науки міжнародного права і наголошував, що «міжнародне право існує як сукупність юридичних норм, які розмежовують інтереси та визначають взаємні відносини держав-учасниць міжнародного спілкування» [2, с. 12]. У фундаментальній праці «Історія зародження сучасного міжнародного права», він обґрунтував початок формування міжнародного права 14-15 ст. [15]. Професор Таубе наукову діяльність поєднував із практикою: деякий час працював в Міністерстві закордонних справ, де надавав юридичні консультації, готував довідки і пояснення.

З 1899 року на кафедрі міжнародного права починає викладати вихованець Московського університету, Володимир Антонович Уляницький. Його дисертація «Нариси дипломатичної історії східного питання. Дарданелли, Босфор і Чорне море у 18 ст.» отримала Російську Уваровську премію [2, с. 13]. Працюючи у Харківському університеті приват-доцентом кафедри міжнародного права, Уляницький написав докторську дисертацію, присвячену діяльності російських консульств за кордоном. Після успішного захисту був призначений ординарним професором, але завдяки обставинам він був переведений на кафедру міжнародного права до Томського університету.

Після переведення В.А. Уляницького, факультет доручає читання обов'язкового курсу, останньому завідувачу кафедри, В.А. Ястржембському. Ще навчаючись в Харківському університеті він отримує премію Д. Каченовського за свій твір «Про право війни». У квітні 1895 року, Ястржембський складає магістерський іспит і стає приват-доцентом. Наступні два роки він перебував у відрядженні, а після повернення на запрошення юридичного факультету, починає викладати обов'язковий курс міжнародного

права. В.А. Ястржембський залишив після себе унікальний власний навчальний курс «Історія міжнародних зносин». Професором Ястржембський був аж до 1920 року, коли Комісією у справах реформування вищої школи при Наркоматі освіти УСРР було видано Інструкцію про тимчасову організацію вищої школи в Україні, яка наказувала заняття на юридичних факультетах «...повністю припинити й організаційні їх форми без шкоди для інвентарю рішучо ліквідувати» [1, с. 128].

Висновки. Сьогодні для вирішення соціальних, політичних та економічних проблем держави є дуже важливим використання наукового досвіду попередніх поколінь. Наука міжнародного права, як одна з найголовніших галузей юридичної науки, набула розвитку в українських університетах ще в першій половині 19 ст. Юридичний факультет та кафедра міжнародного права вперше були сформовані саме у Харківському університеті. Підґрунтям діяльності теперішньої кафедри міжнародного права є напрацювання та наукові доробки попередніх вчених, викладачів та професорів. Перед сучасними науковцями стоїть непросте завдання, розкрити та зрозуміти ті ідеї, думки та висновки щодо природи та змісту міжнародного права, які розробляли українські вчені у минулому; переосмислити їх надбання та оцінити внесок у світову юридичну науку. Вагомий внесок у розвиток доктрини міжнародного права зробила українська школа харківських науковців-міжнародників, більшість праць яких є одними з найкращих зразків світової юридичної літератури. Задля формування понять міжнародної правосуб'єктності були проведені ґрунтовні дослідження в галузі міжнародного морського права, кримінального та приватного. На наш погляд, представники харківської школи міжнародного права, а саме В.П. Даневський, Д.І. Каченовський, Т.Ф. Степанов, В.А. Ястржембський розробили передові оригінальні ідеї міжнародного права та зробили справжній фундамент для існування сучасної правової науки, її розвитку та майбутніх досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Раевский А. А. Юридический факультет Харьковского университета за первые сто лет его существования (1805-1905) / под ред. М. П. Чубинского, Д. И. Багалея. Харьков : Сага, 2007.
2. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л. Кафедра міжнародного і європейського права Харківського університету: класична традиція та сучасність. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер.: Право*. 2018. Вип. 26. С. 10-15.
3. Грабарь В. Э. Материалы к истории литературы международного права в России (1647-1917) / под. ред. У. Э. Батлер, В. А. Томсинов. Москва: Зерцало, 2005. С. 244-246.
4. Schad J. Institutiones juris naturae. Conscriptis in usum auditorium suorum Joannes Schad. Charkoviae typis Universitatis. 1814. XI, IV. 408 p.

5. Багалеї Д. І. Удалення професора І. Е. Шада з Харківського університету : матеріали для біографічного словаря професорів Харківського університету. Харків : Парова типографія і літографія Зильберберг, 1899.
6. Бушанський В. В., Міцкевич О. М. Юридична енциклопедія: у 6 т. Т.3 : «К-М». Київ : Вид-во. «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2001. 792 с. С. 739.
7. Гавриков О. В. Д. І. Каченовський як історик філософії права і політичної науки. Ломоносов-2011: Матеріали міжнародного молодіжного наукового форуму / отв. ред. А. І. Андреев, А. В. Андриянов, Е. А. Антипов, М. В. Чистякова. (г. Москва, 11-15 апреля, 2011 г.). Москва, 2011. URL: https://lomonosovmsu.ru/archive/Lomonosov_2011/1335/5138_fea5.pdf.
8. Каченовський Д. І. О каперах і призовом судопроизводстве в отношении к нейтральной торговле: исследование. Москва: Типография В. Готье, 1855. 174 с.
9. Малишко М. В. Паризька декларація про морські війни 1856 року та скасування каперства. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2014. №1. С. 177-188.
10. Каченовський Д. І. Курс міжнародного права. Вып. 1. Харків, 1863. 120 с.
11. Стоянов А. Н. Очерки истории и догматики международного права. Харків, 1875. 742 с.
12. Довгерт А. С. Наука міжнародного приватного права в Україні (XIX-XXI). *Міжнародне право*. 2012. №2. С. 91-111.
13. Даневський В. П. Исторический очерк нейтралитета и критика Парижской морской декларации 16-го апреля 1856 года. История нейтралитета по отношению к морской торговле, учения публицистов о правах нейтральных и исследование Парижской морской декларации: дис. ... прив.-доц. Имп. Харьк. ун-та. Москва: Типография К. Индриха, 1879. 480 с.
14. Гавриленко О. А. В. П. Даневський як історик міжнародного права. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Сер.: Право. 2016. Вип. 22. С. 21-25.
15. Таубе М. А. История зарождения современного международного права (Средние века) : в 3 т. Т. 1: Введение и Часть общая. Санкт-Петербург: Типография. П. И. Шмидта, 1894. 370 с.

REFERENCES

1. Rayevskiy A. A. (2007). Yuridicheskiy fakultet Kharkovskogo universiteta za pervyye sto let ego sushchestvovaniya (1805-1905). M. P. Chubinskogo, D. I. Bagaleyeva (Ed.). Kharkov: Saga [in Russian].
2. Havrylenko O. A., Syroid T. L. (2018). Kafedra mizhnarodnoho i yevropeiskoho prava Kharkivskoho universytetu: klasychna tradytsiia ta suchasnist. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina – Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University*. Ser.: Pravo. Issue 26. P. 10-15 [in Ukrainian].
3. Grabar V. E. (2005). Materialy k istorii literatury mezhdunarodnogo prava v Rossii (1647-1917). U. E. Batler, V. A. Tomsinov (Ed.). Moskva: Zertsalo, 244-246 [in Russian].
4. Schad J. (1814). Institutiones juris naturae. Conscriptis in usum auditorium suorum Joannes Schad. Charkoviae typis Universitatis. XI, IV [in Latin].
5. Bagaley D. I. (1899). Udaleniyе professora I. E. Shada iz Kharkovskogo universiteta: materialy dlya biograficheskogo slovaryа professorov Kharkovskogo universiteta. Kharkov : Parovaya tipografiya i litografiya Zilberberg [in Russian].
6. Bushanskyi V. V., Mitskevych O. M. (2001). Yurydychna entsyklopediia. (Vols 1-6); Vol. 3 : «К-М». Kyiv : Vyd-vo. «Ukrainska entsyklopediia» im. M. P. Bazhana [in Ukrainian].
7. Gavrikov O. V. (2011). D. I. Kachenovskiy kak istorik filosofii prava i politicheskoy nauki. Lomonosov-2011: Materialy mezhdunarodnogo molodezhnogo nauchnogo foruma. отв. ред. А. І. Андреев. А. В. Андриянов. Е. А. Антипов. М. В. Чистякова. (г. Москва, 11-15 апреля. 2011 г.). Москва. URL: https://lomonosovmsu.ru/archive/Lomonosov_2011/1335/5138_fea5.pdf.
8. Kachenovskiy D. I. (1855). O kaperakh i prizovom sudoproizvodstve v otnoshenii k neytralnoy trgovle: issledovaniye. Moskva: Tipografiya V. Gotye.
9. Malyshko M. V. (2014). Paryzka deklaratsiia pro morskii viiny 1856 roku ta skasuvannia kaperstva. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav – Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, 1, 177-188 [in Ukrainian].
10. Kachenovskiy D. I. (1863). Kurs mezhdunarodnogo prava. Issue. 1. Kharkov [in Russian].
11. Stoyanov A. N. (1875). Ocherki istorii i dogmatiki mezhdunarodnogo prava. Kharkov [in Russian].

12. Dohvert A. S. (2012). Nauka mizhnarodnoho pryvatnoho prava v Ukraini (XIX-XXI). *Mizhnarodne parvo – International law*, 2, 91-111 [in Russian].
13. Danevskiy V. P. (1879). Istoricheskiy ocherk neytraliteta i kritika Parizhskoy morskoy deklaratsii 16-go aprelya 1856 goda. Istoriya neytraliteta po otnosheniyu k morskoy trgovle. ucheniya publitsistov o pravakh neytralnykh i issledovaniye Parizhskoy morskoy deklaratsii: dis. ... priv.-dots. Imp. Khark. un-ta. Moskva: Tipografiya K. Indrikha [in Russian].
14. Havrylenko O. A. (2016). V. P. Danevskiy yak istoryk mizhnarodnoho prava. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina – Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University. Ser.: Pravo, Issue. 22, 21-25* [in Ukrainian].
15. Taube M. A. (1894). Istoriya zarozhdeniya sovremennogo mezhdunarodnogo prava (Sredniye veka) (Vols 1-3); Vol 1: Vvedeniye i Chast obshchaya. Sankt-Peterburg: Tipografiya. P. I. Shmidta. [in Russian].

ОКЛАДНАЯ МАРИНА

кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры права Европейского Союза,
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого,

УВАРОВА МАРИЯ

студентка 1 курса, международно-правового факультета,
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

ХАРЬКОВСКАЯ ШКОЛА МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА. ФОРМИРОВАНИЕ И ТРАДИЦИИ

Статья посвящена освещению периодов формирования и развития Харьковской школы международного права и её главных представителей. Подчеркнуто, что появление этой школы связано с датой основания Харьковского университета. На основе анализа широкого круга источников и литературы, проанализирована деятельность и научный потенциал ученых, работавших на кафедре с периода основания школы (XIX-поч. XX ст.) до ее ликвидации в 1920 году в связи с изданием Инструкции о временной организации высшей школы в Украине.

Ключевые слова: Харьковский университет, международное право, школа, кафедра, профессор, диссертация, магистр, работа.

OKLADNA MARINA

PhD in Historical Sciences, Associate professor, Associate professor at the Department of European Union Law,
Yaroslav Mudryi National Law University,

UVAROVA MARIYA

1st year student, International Law Faculty, Yaroslav Mudryi National Law University

KHARKIV SCHOOL OF INTERNATIONAL LAW. ESTABLISHMENT AND TRADITIONS

Problem setting. Without knowledge of previous achievements, scientific achievements and conclusions of international scientists, it would be impossible to master the modern realities of the science of international law. Forgetting the names of researchers and their ideas on the ideological principle, which we encountered in Soviet times, caused great damage to domestic science. The process of restoring historical justice is gradually underway, and the works of past centuries are returning to scientific circulation. This also applies to the history of domestic science of international law.

Analysis of recent researches and publications. The problem of formation and development of schools of Ukrainian international law was studied by scientists N. Ulyanov, Y. Baskin, D. Feldman, V. Semenov, K. Savchuk, A. Dmitriev, U. Butler. Fundamental research in the area of Kharkiv school of international law was conducted by V.A. Yastrzhembsky, M.P. Chubinsky, D.I. Bagatiy, O. V. Butkevich, M. V. Buromensky, O. V. Tarasov.

Target of research. To analyze the history of formation and development of the Kharkiv School of International Law, to study the activities of its representatives and process their scientific works, to generalize and systematize the knowledge about the science of international law as one of the most important branches of law taught in Ukrainian universities during XIX-early XX centuries.

Article's main body. In the article, the author analyzes certain periods of the existence of the Kharkiv School of International Law, examines in detail both the Faculty of Law as a whole and the Department of International Law. It is also shown how the Department of International Law developed, what positions existed, who were the first teachers of the department, what were their main works on the topic of international law. Also the article provides a comprehensive study about the activities and merits of the main representatives of the Kharkiv school of international law, their main scientific works were briefly described.

Conclusions. The science of international law began to develop in Ukrainian universities in the first half of the 19th century. In Kharkiv, the Faculty of Law and the Department of International Law were first formed at the Kharkiv National University of V. N. Karazin. Representatives of the Kharkiv School of International Law made a contribution to the development of the doctrine of international law in Ukraine, especially V.P. Danevsky, D.I. Kachenovskogo, T.F. Stepanova, V.A. Yastrzhembsky, who broke up the original and advanced ideas for the master of international law and laid the foundation for the modern legal science.

Keywords. Kharkiv University, international law, school, department, professor, dissertation, master, work.

Окладна М. Г., Уварова М. В. Харківська школа міжнародного права. Становлення та традиції. *Право та інноваційне суспільство*: електрон. наук. вид. 2021. № 1 (16). URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2021/06/Okladnaya-Uvarova16.pdf>.